

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН
ПЕДАГОГІЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК»**

7 листопада 2014 року

**Київ
2014**

Гера Т. І. РЕАЛІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБОМ ТЕМАТИЧНИХ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ	83
Гретченко С. М. ПРОЕКТ «МАЙСТЕРНЯ ТРЕНЕРСТВА» ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	86
Дем'яненко К. В., Балла Л. В. ВПЛИВ СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА	88
Джеджеря О. В. КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	91
Ельшокри Я. А., Бойко-Бузыль Ю. Ю. СВЯЗЬ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСОБЕННОСТЕЙ ПАМ'ЯТІ С УЧЕБНОЇ УСПЕВАЄМОСТЮ	94
Ільяшенко О. В. ПРИЙОМИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	97
Петровська І. Р. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ	100
Подоляк М. В. ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ СТЕПАНА БАЛЕЯ	103
Савченко Л. Л., Ладика В. В. КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ	106
Тіунова А. О. ВПЛИВ ПОРУШЕННЯ СПРІЙНЯТТЯ ВЛАСНОГО ТІЛА НА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ПІДЛІТКА	109
Чайкіна Н. О. ОСОБЛИВОСТІ СТАТЕВОНАЛЕЖНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	112
Черепехіна О. А. СИНДРОМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ВНЗ	116
СЕКЦІЯ 15. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ	
Бордюг О. І. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ, ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ	120
Юр'єва Н. В. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ З КОНВОЮВАННЯ, ЕКСТРАДИЦІЇ ТА ОХОРОНИ ПІДСУДНИХ	123

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Сучасна освітня практика визначається виразною тенденцією щодо зростання темпів вироблення інновацій, що зумовлює необхідність інтенсифікації навчального процесу у вищих навчальних закладах і актуалізує потребу підвищення ефективності навчальної діяльності студентів.

У зв'язку з цим активізуються дослідження проблем забезпечення ефективності навчального процесу і навчання (В. Аверін, Ю. Бабанський, В. Блінов, А. Реан, Н. Талізїна, В. Яқунін) і, власне навчальної діяльності учнів та студентів (П. Зуев, О. Касянова, С. Котова, Ю. Орлов, Л. Рябченко, І. Шаповал). У зазначеному контексті приділяється увага питанням, пов'язаним з досягненням результатів навчальної діяльності особистості (В. Давидов, Д. Ельконін, К. Платонов, С. Смирнов), зокрема її академічної або навчальної успішності (В. Заслуженюк, В. Семиченко, М. Францева, Н. Шевченко), аналізують чинники результативності (А. Реан, Б. Яқунін), обґрунтовують шляхи підвищення ефективності навчання (В. Бойченко, Т. Криворук).

Варто зазначити, що основний зміст наукових пошуків у згаданому напрямі становлять передусім психолого-педагогічні умови досягнення результативності навчання. Як наслідок, аналізуються можливості педагогів або навчального закладу в цілому щодо забезпечення ефективності процесу навчання, в якому студент лише задекларований його суб'єктом (його навчають, добираючи оптимальні методичні параметри та дбаючи про педагогічну майстерність і ресурсну спроможність викладача). Відповідно розуміння ефективності навчальної діяльності нерідко звужується до значення результативності, що призводить до вивчення цього явища переважно з позиції навчальних досягнень, а аналіз результатів таких досягнень традиційно здійснюється за критеріями успішності в абсолютних або відносних величинах шляхом співвіднесення з цілями навчання або з певним «ідеалізованим результатом» (як, наприклад, пропонує В. Блінов) [1]. Саме з такої позиції трактують феномен ефективності С. Архангельський, Г. Батуріна, А. Кірсанов, Ю. Орлов, які розуміють його як певну характеристику якості результатів навчального процесу в досягненні навчальної мети, що супроводжується різноманітними позитивними показниками навчальної діяльності. Водночас у психолого-педагогічній науці існують інші підходи (В. Пікельна), згідно з якими ефективність вважається відносною величиною, а її оцінка здійснюється за алгоритмом, прийнятим в економіці – як співставлення результату (ефекту) з витраченими ресурсами (матеріальними, кадровими тощо) в конкретних умовах перебігу навчального процесу [2].

При цьому суб'єктивний аспект особистісних досягнень тих, хто навчається, залишається на другому плані, апитання щодо вивчення

індивідуальних витрат, необхідних студентів для досягнення оптимального результату навчальної діяльності, досліджується дещо фрагментарно і нерідко у відриві від контексту ефективності.

Зокрема в наукових працях психолого-педагогічного змісту здебільшого розкриваються особливості впливу на навчальні досягнення індивідуальних властивостей (І. Шаповал), ресурсних показників суб'єктів навчальної діяльності: психофізіологічних параметрів (Б. Ананьєв, С. Котова, І. Коробейникова, Н. Пейсахов), функціональних станів (Л. Китаєв-Смик), психоемоційних станів (Л. Божович, К. Маркова). Останнім часом увагу дослідників привертає питання часових витрат, необхідних для досягнення успіху навчальної діяльності (О. Малихін, М. Садовий).

Результати цих досліджень підтверджують доцільність розширення поняття ефективності, що уможливить його аналіз не тільки у площині результативності, але й зі сторони співвідношення результатів навчальної діяльності з її основними аспектами. Відповідно викликають інтерес пропозиції щодо аналізу ефективності в контексті співвідношення результату діяльності з його метою та ступеня відображення в меті потреб [4]; відображення відношення результату і витрат, результату і цінностей [3]; задоволення як психологічної оцінки суб'єктом своєї діяльності [5].

Таким чином, стає можливим висновок про багатоаспектність ефективності як характеристики діяльності людини, що відображає відношення «результату як одного з «елементів» діяльності до всіх її інших «елементів» – цінностей, потреб, цілей і засобів (витрат)» [3, 24].

Викладене засвідчує, що категорія ефективності діяльності особистості розкриває не тільки результативність (логічний зміст, що базується на об'єктивних та суб'єктивних, раціональних та емоційних оцінках з позиції відповідності заданим параметрам та знаку емоційного переживання), а й висвітлює міру індивідуальних часових, енергетичних тощо витрат, необхідних для досягнення результату, отже, є показником активності особистості. Тобто ефективність навчальної діяльності студентів варто визначати за ознаками досягнення результатів та витрачених при цьому ресурсів. Відтак, її можна вважати високою у випадку, коли для отримання високого результату витрачається мінімальний ресурс часу й енергії, і низькою – в ситуації, коли невисокий результат вимагає значних витрат.

Визначення критеріїв ефективності діяльності значною мірою залежить від специфіки діяльності, яка, в свою чергу, зумовлює специфіку результатів і витрат. Оскільки навчальна діяльність є особливою формою соціальної активності студентів, спрямованою передусім на засвоєння теоретичних знань, умінь і навичок щодо їх використання в майбутній професійній діяльності, то її ефективність дослідники пропонують оцінювати за критеріями: якості засвоєння знань, що вимірюється за рівнем сформованості знань, умінь та навичок (В. Беспалько); оволодіння метазнаннями; уміння самостійно розробляти способи навчальної діяльності; уміння будувати цілісний образ об'єкта, що вивчається і передавати його зміст у різноманітних знакових системах; особистісно-смыслову ставлення до навчального матеріалу (М. Шевандрін); досягнення навчальних цілей; кількістю і якістю засвоєння

знань, відображених в академічних успіхах; міцністю засвоєння (збереження навчального матеріалу для наступного застосування в професійній діяльності (Ю. Орлов).

Запропоновані точки зору уможливають вивчення проблеми ефективності навчальної діяльності студентів переважно з погляду її результативності. Однак, якщо взяти до уваги положення суб'єктно-діяльнісного підходу (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьев, Л. Божович, Л. Виготський, В. Мясисев, В. Татенко), згідно з якими центральною категорією у розгляді ефективності навчальної діяльності є її суб'єкт, якому властиві ставлення до діяльності і до себе, здатність до активної реалізації діяльності та досягнення усвідомлених результатів, до довільних значущих перетворень в об'єкті діяльності і в собі, до саморегуляції власних дій і станів, то бачиться доцільним запропонувати й такі критерії, які б висвітлювали індивідуальні зусилля студентів, що прикладалися для досягнення результатів. У цьому контексті ефективність їх навчальної діяльності варто було б оцінювати за такими критеріями, як:

Викладені положення та проаналізовані висновки дослідників уможливили виокремлення таких критеріїв ефективності навчальної діяльності студентів, як:

- результативний, що відображає об'єктивний результат навчальної діяльності студентів;
- мотиваційно-смысловий, який характеризує суб'єктивні надбання студентів, відображені у їхньому ставленні (передусім в ціннісних орієнтаціях та навчально-пізнавальних мотивах);
- функціональний, що віддзеркалює трудомісткість навчальної діяльності студентів та їх спроможності до виконання навчальних завдань.

Визначені дослідницькі орієнтири спрямовують дослідження ефективності навчальної діяльності студентів на виявлення результатів їх навчальних досягнень, рівнів навченості, цінностей та мотивів учіння, функціональної готовності до навчальної діяльності, темпів досягнення результатів, рівнів втомлюваності під час виконання навчальних завдань.

Отримані дослідницькі дані уможливають аналіз як результатів навчальної діяльності студентів, так і витрат, необхідних для їх досягнення, що може бути підставою для здійснення адекватного психологічного супроводу, забезпеченню оптимальних умов для навчання.

Література:

1. Блинов В.М. Эффективность обучения. – М. : Педагогика, 1976. – 192 с.
2. Пикельная В.С. Теоретические основы управления: школоведческий аспект / Валерия Семеновна Пикельная. – М. : Высш. школа, 1990. – 175 с.
3. Проблемы эффективности в современной науке: методологические аспекты / Отв. ред. Урсул А.Д. – Кишинев : Штиинца, 1985. – 256 с.
4. Солодкая М.С. Надежность, эффективность, качество систем управления // Credo. Теоретический философский журнал. – 1999. – № 5(7). – С. 18–32.
5. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способностей человека : учеб. пособие. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд. корпорация «Логос», 1996 – 320 с.